

Alternativ og supplerende kommunikasjon

29.mars 2019 **ASK-dag del 2/2** Kristine Ellefsen og Anne Kristoffersen

Program

- 09.00 - 1000 Drøftende repetisjon fra sist med fokus på dagen i dag
- 10.15 – 11.30 Praktisk utprøving med drøftingsoppgave
Tiltak rettet mot miljøet
- 11.30-12.15: Lunsj
- 12.15-14.00: Planlagt språkutvikling
og praktiske eksempler

Mål for dagen

- Skape forståelse for hvor viktig språkmiljøet er.
- Forståelse for at du som nær kommunikasjonspartner må ha **kunnskap, kompetanse og ferdigheter** i ASK utover det som er vanlig når en jobber med språkutvikling.

Drøftende repetisjon (I-G-P)

BAKGRUNN FOR FAGFELTET ASK

1. Se på begrepene knyttet opp mot sist ASK-dag. Hva kan dere fortelle om begrepene? Diskuter sammen to og to.
2. Les tre case på baksiden. Hvilke funksjonell hovedgruppe hører beskrivelsene til? Diskuter og plasser.

1. definisjon av ASK
2. Ulike ASK-former
3. Viktige egenskaper hos en kommunikasjonspartner
4. Funksjonelle hovedgrupper
 - Uttryksmiddelgruppen
 - Støttespråkgruppen
 - Språkalternativgruppen
5. Hva må en tenke på i et språkmiljø? (se huset)

1

(uttrykksmiddelgr)

Erik har bevegelsesbestemt og bruker talemaskin med øyestyring. Han har et kommunikasjonsoppsett på talemaskinen som gjør at han uttrykker seg presist og i setninger om det han ønsker. Talemaskinen er tilgjengelig på rullestolen og når han står. I tillegg har han en reserveløsning med grafiske symboler på vannfast papir, som han kan øyepoke på f.eks. når han ligger og hviler eller er i bassenget.

(støttespråk, utviklingsgr)

Jostein går siste året i barnehagen. Han bruker en grafisk kommunikasjonsbok, supplert med en del hantongen når han skal kommunisere. Det siste året har Jostein begynt å snakke litt. Han kan mange enkeltord som han bruker adrekket. Noen ganger kombinerer han flere ord – og han kan si flere og flere setninger. Det er lettet for han når han samtaler og opplever talen med hantongen eller ved å peke i kommunikasjonsboka. Den vokste brukere også boka og hantongen når hun kommuniserer med han. Når det er nye begrep og tema som de skal snakke om, blir boka og hantongene brukt veldig aktivt. Det vil de fortsette med frem til Jostein kan snakke funksjonelt.

(språkalternativ gruppen)

Vegard er 4 år gammel. En av aktivitetene denne dagen er dansing. Et av de andre barna, Geir, danser med Vegard ved å svinge rullestolen hans. Når musikken øker, snurrer Geir rullestolen kraftig rundt. Så bråstopper han, ser på Vegard, og spør forventningsfullt: «Vil du snurre mer?» Vegard smiler, lager en lyd, og strekker armene fram. Geir tolker disse signalene og sier: «Ja, du vil mer», og fortsetter med å snurre Vegard rundt og rundt.

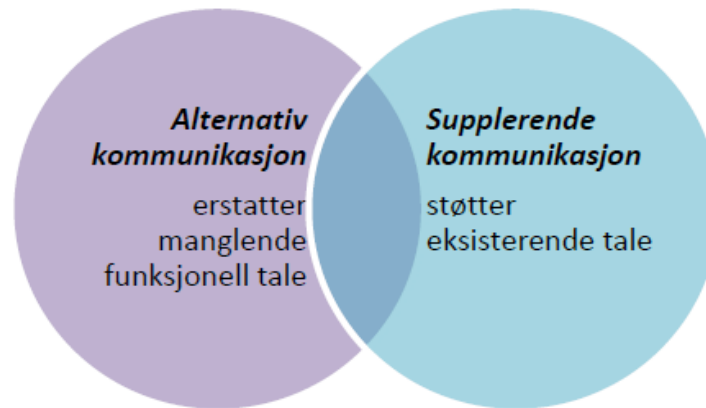
- Definisjon av ASK
- Ulike ASK-former
- Viktige egenskaper hos en kommunikasjonspartner
- Funksjonelle hovedgrupper
 - Uttrykksmiddelgruppen
 - Støttespråkgruppen
 - Språkalternativgruppen
- Hva må en tenke på i et språkmiljø? (huset)

Alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK)

ASK kan være alt som hjelper mennesker til å kommunisere effektivt når tradisjonelle måter å kommunisere på ikke strekker til.

Alternative og supplerende kommunikasjonsformer (ASK)

- ASK viktig for mennesker som
 - helt eller delvis mangler funksjonelt talespråk
 - av andre årsaker trenger støtte i sin kommunikasjon

ASK-FORM	FORDEL	MULIGE HINDER
Kroppskommunikasjon	Naturlig, nedarvet Er alltid med	Begrensede uttrykksmuligheter
Objekt som ASK	Konkret kobling til mening	Begrensede uttrykksmuligheter Vanskelig å ta med Hjelpemiddelavhengig
Foto	Spesifikt og personlig	Spesifikt og personlig Hjelpemiddelavhengig
Tegnede bilder og symboler	Viss språklig utviklingsmulighet	Hjelpemiddelavhengig
Tegn som ASK	Til en viss grad naturlig Er alltid med Store språklige utviklingsmuligheter	Omgivelsene må kunne tegn Økt krav til motorikken
Grafisk symbolspråk-bliss	Store språklige utviklingsmuligheter	Omgivelsene må kunne lese eller tolke bliss Hjelpemiddelavhengig
Tale hjelpemiddel	Auditiv tilbakemelding Kan brukes i kombinasjon med annen ASK	Tekniske problem Hjelpemiddelavhengig

Funksjonelle hovedgrupper Tetzchner og Martinsen 2002

- Uttrykksmiddelgruppen
- Støttespråkgruppen
 - utviklingsgruppen
 - situasjonsgruppen
- Språkalternativgruppen

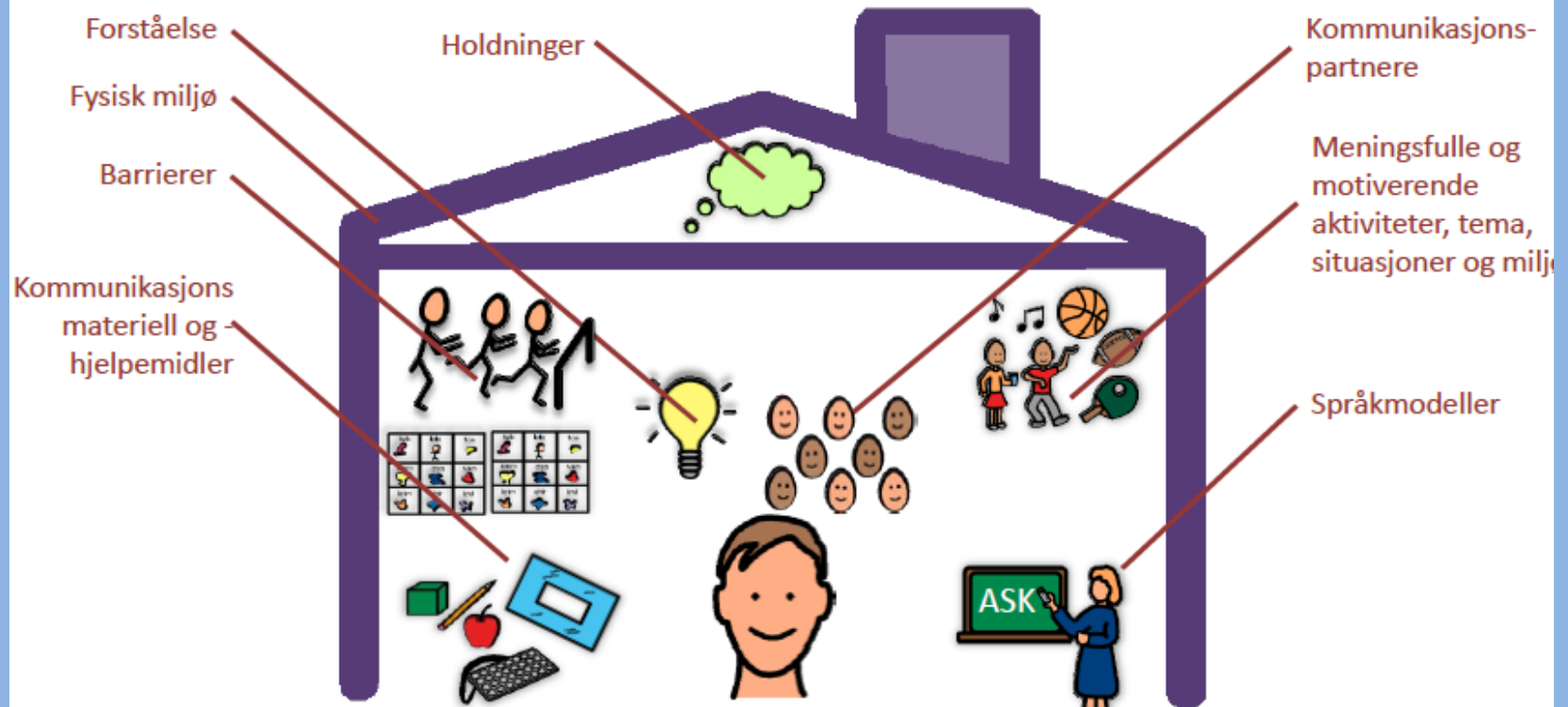

Viktige egenskaper hos kommunikasjonspartneren

- God språkmodell
- Åpen og undrende
- Tilpasser seg hvor barnet er i utviklingen
- Engasjert og oppmerksom

 responsiv kommunikasjonsstil

Komponenter i språkmiljø for ASK

Pause

Fra: Tilrettelegging for samhandling, lek og hverdagssituasjo

Forslag til en arbeidsmåte ved tilrettelegging av aktivitet

1. Velg aktivitet:

- * Det må være en aktivitet som barnet liker
- * Den må gi mange muligheter til kommunikasjon og samspill

2. Bestem hvilken alternativ kommunikasjonsform som skal brukes.

3. Velg passende ordforråd du skal bruke.

Øv deg, slik at du kan være språklig modell når dere samhandler i aktiviteten.

4. Tilrettelegg miljøet rundt.

Ha nødvendig utstyr/leker og kommunikasjonsmateriell tilgjengelig.

5. Bruk kommunikasjonsfremmende strategier

Foto: illustrasjonsfoto,
Helge Hansen

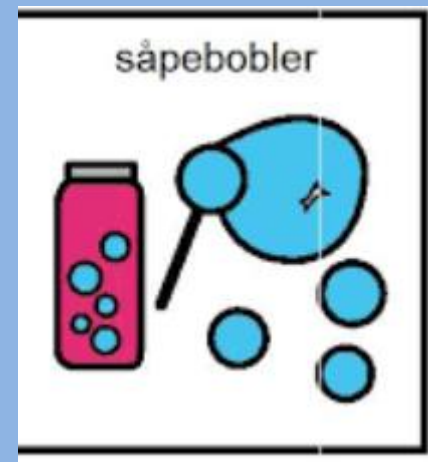
Aktivitet såpebobler

- Gå sammen to og to- 1 er språkmodell og 1 er barnet
- Men først prøver dere å ha aktivitet uten tavle
- Deretter med tavle

Spørsmål til såpebobleaktivitet

1. Forskjellen med å prate uten og deretter med peketavle. Tenk over og beskriv.
2. Hvordan ble "barnets / elevens" aktive deltagelse i aktiviteten?
3. Hvordan kan du gjøre barnets kommunikasjonsform tilgjengelig?

- ASK-veilederen (udir)
- God-ASK (statped)
- Isaac - Dialog
- Tobii - Abilia - Normedia -

- Lunsj

PRAKTISK
BRUK AV
ASK-
HJELPEMIDLER

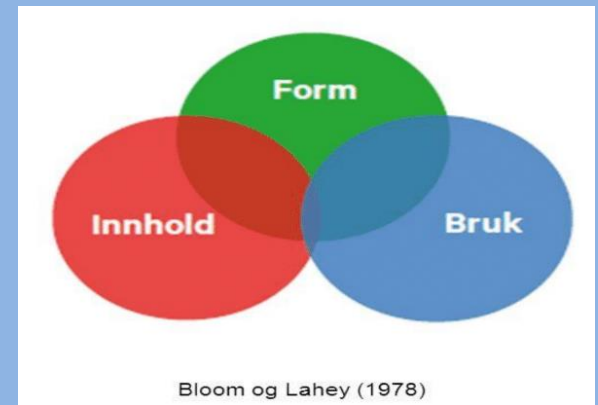

Viktig å tenke på

Et godt språkmiljø stimulerer til utvikling av

- språkets innhold (hva barnet uttrykker)
- språkets form (på hvilken måte barnet uttrykker seg) og
- hvordan språket brukes (med hvilken hensikt barnet uttrykker seg)

• **DETTE GJELDER OGSÅ FOR BARN/ELEVER med BEHOV for ASK**

Innspill fra gruppen; tiltak rettet mot miljøet

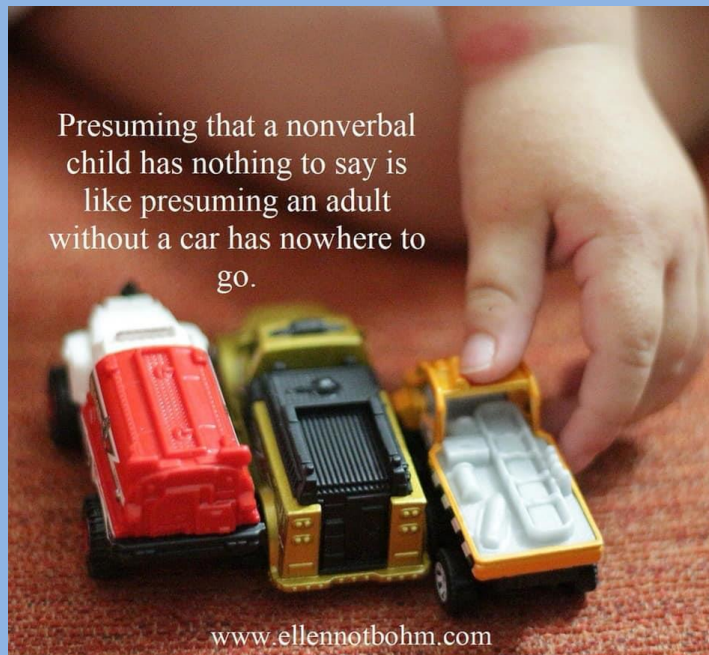

- Kunnskap om ASK og hvorfor
- Gode holdninger
- Orden og struktur på symbolene
- Merking, visuelt språkmiljø (mange plasser)
- Bruk av tematavler i meningsfylte situasjoner
- Tilgjengelig ute og inne
- Skape eierforhold til de ansatte
- Inkludere medelever og de andre barna i språket
- Samarbeid med andre miljø utenfor barnehagen
- **Endringsholdning** i flere ledd også ledelsen
- Viktigheten med stabilt personale om det er mulig
- Voksne må våge
- Det må bli satt av tid ASK må prioriteres
- Inkludering av ASK-barnet
- Være en god samtalepartner

For å få til et godt språkmiljø må vi ha:

- Kompetente kommunikasjonspartnere
 - personer som bruker ASK når de snakker
 - personer som er sensitive og kan ta barnets perspektiv, følge initiativ og etablere en god relasjon
- Et tilgjengelig språk – også når nødvendig ordforråd er i form av papirmateriell eller ligger på en talemaskin
- Spennende og interessante ting å snakke om
- God planlegging
- Forventninger

***Hvilke spørsmål skal vi stille oss for at
barnet skal kunne si
hva det vil,
til hvem det vil,
når det vil,
på den måten det vil?***

Individuell kommunikasjonsplan

Faktorer i miljøet/ hos samtalepartnere som påvirker kommunikasjonen	Status (hvordan ser det ut nå?)	Nåværende behov (hva er reelle behov akkurat nå?)	Oppfølging/tiltak (hva avtales/ hva skal følges opp?)	Ansvar for oppfølging
Hvem behersker barnets uttrykksform?				
Hvem bruker barnets uttrykksform?				
Hvem programmerer/ utvider barnets uttrykksform?				
Bruk i hjemmet Hvordan fungerer bruken hjemme? Hvem bruker hva hjemme?				
Bruk i barnehagen Hvordan fungerer bruken i barnehagen? Hvem bruker hva i barnehagen?				

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/sarskilte-behov/ask/ask-i-barnehagen/samarbeid-og-planlegging/>

- Pause

Praktiske eksempler

- Tilbudet vi gir i Haugesund
- ***God-ASK*** vise og bruke samtale
- Ulike eksempler fra skole og barnehage

Hva vi kan tilby av start og implementeringshjelp i HAUGESUND kommune- i forhold til ASK og Kommunikativ tilgjengelighet

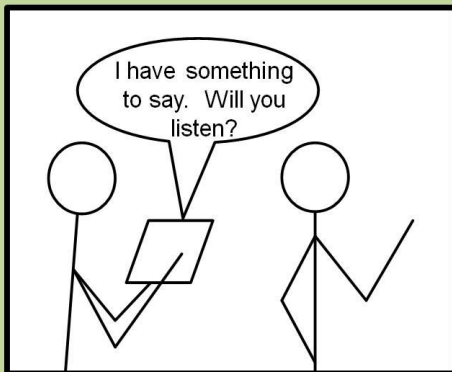
ASK-materiell		Implementeringsstøtte
Den tidlige starten (0-3 år) - Sangperm med bilder - Lekescript - Dagtavle - Handlingsrekker		ASK.nettverk 4 ganger i året Work shop programvare Tilbud om kurs på personalmøter om ulike temaer som - Visuelt språkmiljø - Bruk av dagtavler - Bruk av tematavler - Bruk av startpakken
Startpakke for minoritetsspråklige - Merking i miljøet - Tematavler - Handlingsrekker - Dagtavle - Min bok – bli kjent med meg og min familie - Nøkkelknipper (ute/ inne/ behov) - Klær / vær		Individuell veiledning i forhold til enkelt barn gjennom Tidlig innsats
Tematavler - Eventyr (snakkepakken) - Bøker - Lekesituasjoner - Hverdagssituasjoner - Følelser - Spill - Farger - Formingsaktiviteter		

Noen nettsider vi kan hente litt tips fra

- <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/sarskilte-behov/ask/ask-i-barnehagen/sprakmiljo/>

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/sarskilte-behov/ask/ask-i-barnehagen/pedagogisk-tilrettelegging/>

<http://www.statped.no/fagomrader-og-laringsressurser/finn-laringsressurs/ask/God-ASK-introduksjon/God-ASK/Tema/Samtale/Arbeidsoppgave-1-samtale/>

Everyone has something to say
and just needs a way to say it
and to be heard.

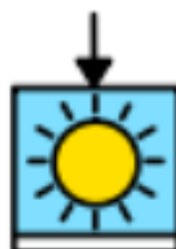
Husk de tre viktige T-ene når
du jobber med ASK:
**Tid, Tålmodighet og
Tilrettelegging!**

TAKK

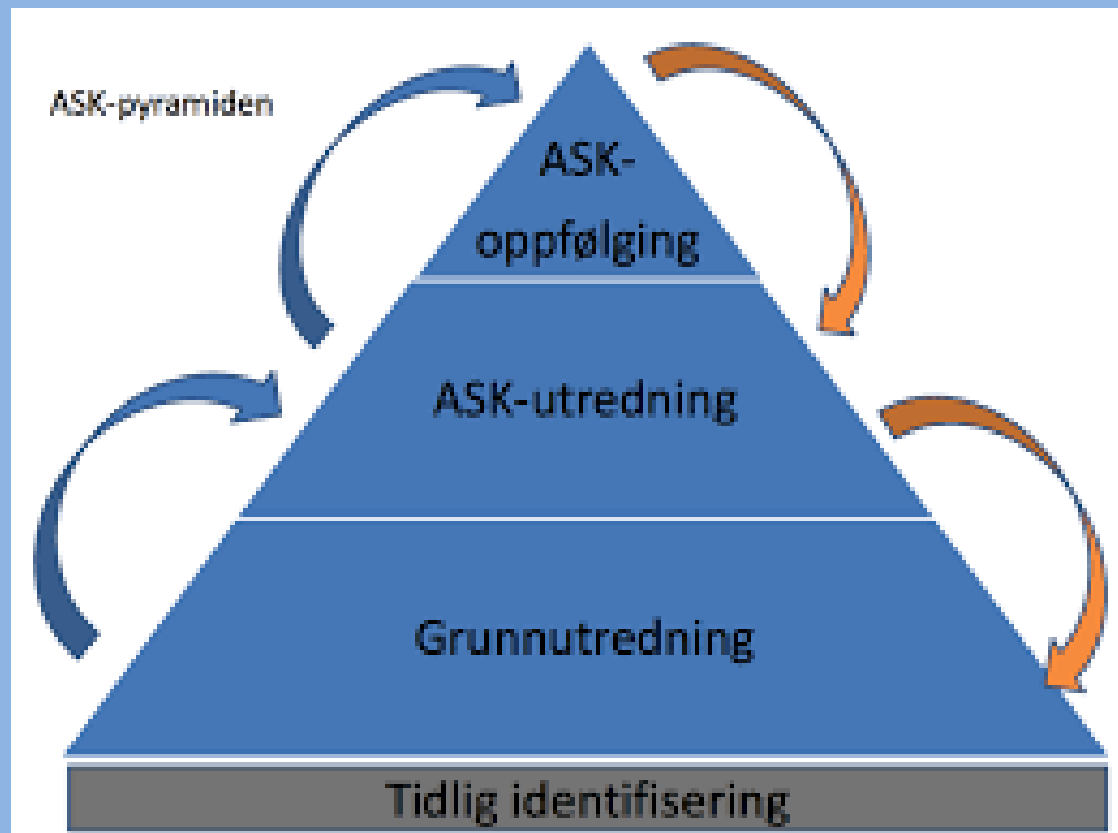
FOR

I DAG

Reflektere i pausen

- Åpen oppgave. Tenk ASK knyttet til dagen i dag i forhold til der du er.
- Skriv gjerne ned spørsmål dere ønsker vi skal drøfte til slutt.
- Oppgave knyttet til sandkasse....god ask

Oppgave: Gi tilgang til kommunikasjon

- Lek i sandkasse, male, vannlek på badet.
- Kjernevokabular: beskrivende ord, ord som er situasjonsuavhengige, og ord som brukes mye og på tvers av ulike språklige funksjoner.